

... večini od 154 članov našega združenja še ni bilo izročeno priznanje, ki jim ga je Zveza podelila ob 75 letnici njenega delovanja in še bi lahko našteval. Nekaj tega bomo nadoknadili v naslednjem letu, če se bodo razmere normalizirale.

Medsebojni stiki med članstvom so temeljno vodil našega delovanja. Tako rekoč čez noč smo morali na minimum omejiti medsebojne stike, da bi preprečili širitev koronavirusa. O tem, kako se Zveza združenj borcev za vrednote NOB prilagaja nastalim razmeram, pri tem pa še vedno uspeva ohranjati in negovati vrednote narodnoosvobodilnega boja, je v uvodniku novembrske številke Svobodne besede pisal generalni sekretar Zveze Aljaž Vrhovnik. Eden tovrstnih poskusov je tudi nova številka naših »Vrednot«, ki Vam jo pred koncem leta ponujamo v branje, z obljubo, da bomo zamujeno z okrepljeno aktivnostjo skušali nadoknaditi brž, ko bodo razmere to dopuščale. Pri tem se nadejamo tudi Vaše pomoči. Predvsem pa želimo, da pazite nase in ostanete zdravi, saj nas v prihodnjem letu čakajo številne aktivnosti ob 80-letnici začetka oboroženega odpora proti okupatorjem.

Smrt fašizmu - svobodo narodu!

ZB NOB Maribor
dr. Marjan Žnidarič, predsednik

SEDEMDSESET LET ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV ZA VREDNOTE NOB SLOVENIJE

Zveza združenj borcev NOV Jugoslavije je bila na pobudo Josipa Broza Tita ustanovljena konec septembra 1947. To je bil čas negotovosti, vse bolj so se zapletali odnosi z zahodnimi zavezniki, vse očitnejši pa so bili tudi že spori s Sovjetsko zvezo oziroma Stalinom. Jugoslovansko vodstvo je zato ocenilo, da bi bili udeleženci osvobodilnega gibanja v primeru napada na državo močna moralna, politična in obrambna sila. V nekaj mesecih po zvezni so bile ustanovljene tudi republiške borčevske organizacije. Zveza združenj borcev NOV Slovenije je bila ustanovljena 4. julija 1948. Njeni člani so lahko postali nekdanji borci NOV, aktivisti OF, aktivni podporniki osvobodilnega gibanja, udeleženci odpora proti okupatorju zunaj Slovenije in žrtve okupatorjevega nasilja. Takoj po ustanovitvi je bila vključena v jugoslovansko borčevsko organizacijo. Njen prvi predsednik je postal Ivan Maček-Matija, ki je organizaciji predsedoval do leta 1962. Ob ustanovitvi je imela 120.000 članov, čez deset let že 130.000 in leta 1973 kar 157.000, nato pa je število članstva postopoma padalo.

Slovenska borčevska organizacija je bila ustanovljena šele tri leta po zmagi v drugi svetovni vojni in le teden dni po objavi resolucije Informbiroja proti jugoslovanskim komunistom. Zato je bilo prvo obdobje Zveze borcev v znamenju boja s kominformom. Drugo obdobje je bilo v znamenju Titovega gesla »tovarne delavcem« in prehoda v samoupravljanje. Zveza borcev je bila takrat hrbtenica tega ideološkega prehoda. Člani Zveze borcev so lahko postali borci NOV, aktivisti OF in drugi, ki so aktivno podpirali osvobodilno gibanje, drugi udeleženci odpora proti okupatorju zunaj Slovenije in žrtve okupatorjevega nasilja.

Do leta 1989 je Zveza borcev delovala kot družbenopolitična organizacija. Takoj je tudi postala članica komiteja za zaščito ustavne ureditve, z novo ustavo leta 1974 je dobila tudi mesto v družbenopolitičnem zboru republiške skupščine in je sodelovala v zakonodajnem procesu države oziroma republike. Eden vodilnih članov Zveze borcev v tistih časih Niko Kavčič je v svoji knjigi zapisal, da so pri osamosvojitvi Slovenije eno odločilnih vlog odigrali tudi borci iz druge svetovne vojne oziroma člani Zveze borcev. Že leta 1968 so tudi podprli

ustanovitev republiške teritorialne obrambe ter oblikovali zasnovo splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite.

Po osamosvojitvi in političnih spremembah v letih 1990 in 1991 se je Zveza borcev reorganizirala in preimenovala v Zvezo združenj borcev in udeležencev NOB. Od aprila leta 1994 je tudi polnopravna članica Svetovne federacije veteranov. Še posebej dejavno sodeluje z združenjem partizanov Italije in Zvezo koroških partizanov, pa tudi z borčevskimi organizacijami večine držav, ki so nastale iz nekdanjih jugoslovanskih federalnih republik.

Do pomembnega preloma v organiziranosti je prišlo leta 1990, ko je slovenski Zvezi borcev predsedoval Ivan Dolničar-Janošik, legendarni politični komisar 14.divizije. Dokončno je bila preobrazba Zveze borcev izpeljana v času predsedovanja Janeza Stanovnika, sedanjega častnega predsednika. Takrat je prišlo do homogenizacije organizacije, ki je postala vedno bolj množična in se je tudi preimenovala v organizacijo za vrednote NOB. Že od leta 1997 so se vanjo lahko vključevali tudi tisti, ki niso bili aktivni udeleženci NOB, spoštujejo pa ta boj in njegove vrednote. S tem je Zveza borcev postala splošna domoljubna organizacija, z glavno nalogo reševati socialne, humanitarne, zdravstvene in druge probleme aktivnih udeležencev NOB, ki nimajo svojcev ali si zaradi starosti sami teh problemov ne morejo več reševati in urejati. Zaradi naraščajočega števila članov, ki niso bili udeleženci NOB se je Zveza leta 2007 preimenovala v Zvezo združenj borcev za vrednote NOB Slovenije.

Predsedniki slovenske borčevske organizacije od ustanovitve do danes so bili: Ivan Maček-Matija (1948- 1962), Janko Rudolf (1962-1965), Franc Leskošek-Luka (1965-1969), Janez Vipotnik (1978-1982), Bojan Polak-Stjenka (1982-1983), Janez Vipotnik (1983-1984), Bogo Gorjan (1984-1988), Bojan Polak-Stjenka (1988-1990), Ivan Dolničar-Janošik (1990-2003), Janez Stanovnik (2003-2013; od tega leta tudi častni predsednik organizacije), Tit Turnšek (2013-2018) in Marijan Krizman (od 2018).

Zveza borcev je sledila modelu OF iz časa NOB in postala najštevilnejša nevladna organizacija civilne družbe, ki ima danes nekaj manj kot 40.000 članov. Zveza borcev, ki spoštuje in neguje vrednote legendarnega odpora in boja proti okupatorjem ter domačim kvizlingom med leti 1941 in 1945, je postala organizacija, ki razvija vizijo prihodnosti slovenskega naroda na vrednotah, ki so se izkristalizirale v boju na življenje in smrt. Častni predsednik Janez Stanovnik je leta 2018 zapisal, da Zveza borcev lahko odločilno vpliva na politični in družbeni razvoj Slovenije na treh področjih, in sicer pri domoljubju, narodni samozavesti in solidarnosti.

To je razvidno tudi iz aktivnosti številnih združenj oziroma interesnih skupin, ki delujejo znotraj Zveze borcev. To se vidi na številnih prireditvah posvečenih spominu na pomembne dogodke iz NOB, v bogati založniški dejavnosti in drugih aktivnosti, katerih skupni imenovalc pa je skrb in boj za zgodovinsko resnico ter državotvornost slovenskega NOB, ki ga danes politična desnica skuša kriminalizirati in poražence v vojni spremeniti v zmagovalce. Pri tem jim pridno pomagajo tudi nekateri vodilni politiki in mediji.

Sedem desetletij Zveze borcev nedvomno potrjuje, da si je naša organizacija vseskozi prizadevala za strpni dialog z drugače mislečimi, vendar samo na spoštovanju neizpodbitnih zgodovinskih dokumentov, ne pa z namernim potvarjanjem zgodovinske resnice. S to svojo držo je Zveza borcev pomembno pripomogla k utrjevanju slovenske samobitnosti in državnosti, tako v prejšnji jugoslovanski federaciji kot v sedanji samostojni Sloveniji, pa tudi k ugledu in spoštovanju, ki si ga je prav s svojim bojem proti nacifašizmu v drugi svetovni vojni pridobila po vsem svetu. In takšna bo naša organizacija ostala tudi v bodoče – zvesta zgodovinskemu izročilu in vrednotam NOB.

dr. Marjan Žnidarič

SPOMINSKA OBELEŽJA NARODNOOSVOBODILNEGA BOJA (1941 – 1945)

V drugi svetovni vojni, v tej veliki borbi za zmago človečnosti in demokracije nad največjim zlom 20. stoletja – nacizmom in fašizmom, je nosil veliko breme tudi slovenski narod. Osvobodilni boj pa je tudi dokončno izostril slovensko narodno zavest. Skrb za ohranitev narodne zavesti je za vsak narod zelo pomembna, še posebej za majhne narode, ki so v marsičem odvisni od širših, tako gospodarskih kot političnih, povezav ter drugih silnic. Zato morajo na vsakem koraku paziti, da ne poteptajo oziroma zapravijo tistega, čemur pravimo narodna identiteta. Z velikimi narodi je drugače. Njihova inertnost je tako močna, da morebitni zunanji vplivi ali notranje slabosti ne morejo ogroziti nacionalne substance do tolikšne mere, da bi bil ogrožen jezik, narod ali celo država. Pri majhnih narodih je stvar veliko občutljivejša. V zgodovini poznamo primere, ko so se v morju velikih utopili že mnogo večji narodi kot je slovenski – ravno zaradi nezadostnega zavedanja samega sebe.

Zgodovinske izkušnje so Slovence delale občutljive, ko je šlo za narodnost oziroma za narodni obstoj. Povedo nam tudi, da smo bili skozi celotno zgodovino nacionalno ogroženi, da smo ohranili samo tretjino etničnega ozemlja, a se vseeno obdržali na zemljevidu evropskih narodov. Pred najhujšo tovrstno preizkušnjo doslej smo bili Slovenci postavljeni z nacistično in fašistično okupacijo med drugo svetovno vojno. Kdor se je uprl leta 1941, je z narodnega vidika storil veliko, pogumno in potrebno dejanje, saj je samo tako nastal humus, ki je omogočal obstoj in nadaljnji razvoj slovenskega naroda, in leta 1991 tudi pripeljal do rojstva samostojne države. In ravno zaradi te krepite narodne zavesti in ohranjanja zgodovinskega spomina so spominska obeležja slovenskega narodnoosvobodilnega boja simbolni izraz potrditve teze, da smo tudi Slovenci zgodovinski in državotvoren narod.

V ravnokar zapisanem je tudi odgovor na vprašanje, zakaj so spominska obeležja narodnoosvobodilnega boja daleč najbolj množično zastopana skupina javnih spomenikov v slovenski zgodovini. V štirih letih vojnih dogodkov je prišlo do tolikšne koncentracije pomembnih in usodnih dogajanj, težkih preizkušenj in številnih žrtev, pa tudi zgodovinskih preobratov, nabitih z najrazličnejšimi emocijami, da nimajo primerjave v dotedanji slovenski zgodovini. Ta dejstva hkrati dokazujejo privrženost idealom tistega časa, med katerimi sta bila na prvem mestu svoboda in narodni obstoj. Zmagovalna evforija in duh časa sta bila tista, ki sta narekovala vrednotenje in pomen dogodkov iz vojnega časa ter usmerjala veter v jadra množičnemu postavljanju spominskih obeležij. Ljudje so živeli v prepričanju, da je treba vsak pomembnejši dogodek iz časa okupacije in narodnoosvobodilnega boja s spominskim obeležjem iztrgati pozabi in ga zavarovati pred zobom časa. Številčnost teh obeležij lahko štejemo za plebiscit posebne vrste – kot plebiscit za nove in drugačne čase.

Če hočemo razumeti, zakaj toliko obeležij narodnoosvobodilnega boja, se moramo vživeti v tisti veliki in težki čas. Razumeti moramo, da se za suhoparno faktografsko navedbo na obeležju, na primer »V tem kraju je bila partizanska bolnišnica«, skriva nešteto človeških usod, težavnih poti, prečutih noči in tveganj, ki se jim v skrbi za varnost ranjencev ni bilo mogoče ogniti. Koliko strahu in stresov, koliko energije je šlo za širjenje uporniške besede in uporniških dejanj.

Spomenik NOB na Trgu svobode v Mariboru

Družinam, pri katerih so bile partizanske oziroma odporniške postojanke, je vsak hip grozila nevarnost aretacije, mučenja, požiga domačije, taborišča in celo smrti. Kolikor številke o ustreljenih talcih, toliko doživljanj groze nasilne smrti in krčevitega spopada z najtežjim človeškim problemom, s problemom življenja in smrti, toliko uničenih družin, toliko ugrabljenih otrok in njihovih usod po raznih taboriščih ali pri potujčevalnih posvojiteljih. Vse to in še marsikaj več se skriva v(na) videz enoličnih in brezosebni spominskih ploščah ter na včasih bolj, včasih manj umetniško in estetsko dodelanih spomenikih, spominskih kompleksih ali objektih in drugih spominskih obeležjih. Spominska obeležja narodnoosvobodilnega boja zato niso samo spomin na žrtve in padle za svobodo, so tudi naročilo in opozorilo mladim, ki so dolžni varovati z žrtvami in s krvjo priborjeno svobodo, predvsem pa krepiti zgodovinski spomin in utrjevati narodno zavest.

Kaj je pravzaprav spomenik (spominsko obeležje)? Sam pojem in kvaliteto spomenika določa vrsta elementov oziroma definicij. V osnovi pa gre za opredmetenje ali utelešenje spomina na določen dogodek, osebo ali več oseb. Spomenik(spominsko obeležje) je torej simbol, ki je lahko izrazito komunikativen ali nekomunikativen. Spomenik v slovenskem kulturnem prostoru vse do sredine 19. stoletja, razen v zvezi z grobom, ni imel večje vloge.

Velika večina spominskih obeležij narodnoosvobodilnega boja, ki smo jih na Slovenskem začeli postavljati takoj po končani vojni, je nastala že v petdesetih in šestdesetih letih prejšnjega stoletja. V večini primerov je šlo za skromna obeležja, tako po oblikovni kot po vsebinski plati. Posvečena so bila le enemu dogodku (npr. borcu, bolnišnici, tehniki, kurirjem, odboru OF ipd.). Delo se je uspešno nadaljevalo tudi v sedemdesetih letih, nekoliko manj v osemdesetih, po osamosvojitvi Slovenije pa so nova spominska obeležja, posvečena narodnoosvobodilnemu boju, postala prava redkost.

Veliko spominskih obeležij iz prvih povojnih let je bilo plod zamisli preprostih ljudi. V mnogih primerih so se zato tudi ponavljali znani simboli tradicije znamenj, nagrobnikov, mističnega Triglava, črkovale so se pismenke OF, uveljavila se je peterokraka rdeča zvezda kot znanilka družbenih sprememb in napredka. Ravno zato ne smemo podcenjevati množičnosti takratnega spomeniškega gradiva kot kazalca pomena spominskih obeležij. Ker so bila prva spominska obeležja narodnoosvobodilnega boja zelo skromna, ali pa so bili na njih pomanjkljivi oziroma netočni podatki, so nekatera pozneje odstranili in postavili. Tako je bilo na primer prvo skromno spominsko znamenje v spomin padlemu Pohorskemu bataljonu na Osankarici postavljeno že leta 1949, 4. julija 1959 pa je bil odkrit sedanji spominski kompleks, katerega arhitekturno zasnovo je napravil dipl. inž. arh. Branko Kocmut, spomeniško plastiko si je zamislil in oblikoval akad. kipar Slavko Tihec, verz na granitni plošči pa je izpod peresa pesnika Branka Rudolfa. Danes je tudi težko za vsa obeležja ugotavljati, ob kakšnih priložnostih so bila postavljena oziroma kdo so bili njihovi avtorji.

Tematika in način oblikovanja spomenikov in obeležij narodnoosvobodilnega boja sta temeljnega pomena za presojo likovnih naporov na Slovenskem v povojnem času. Med javnimi spomeniki so takrat prevladovali spomeniki narodnoosvobodilnega boja. Tako smo lahko kar nekaj let po vojni sledili upodabljanju borcev in talcev ter žrtev nasilja, nato pa so se avtorji (kiparji, arhitekti) potopoma pričeli oprijemati tudi posplošenih oblik. Značilno za tisti čas je tudi, da med kiparji in arhitekti ni bilo pravega ustvarjalnega stika, zato je večina takratnih spomeniških rešitev neenovita. Nasprotno pa je postala arhitektura v drugi polovici šestdesetih let znanilka novih teženj v snovanju spomenikov. Pojavljati so se pričela spominska obeležja, pri katerih so povsem prevladali čisti arhitekturni motivi. Oblikovne rešitve spomenikov so se večinoma opirale na tradicijo znamenja, pojavljala so se stebričasta in slopasta obeležja, nastajale pa so tudi prostorske zasnove – grobišča. To je omogočala tudi sproščena duhovna klima, ki ni nasilno vztrajala pri človeški figuri kot edinem nosilcu etičnih vrednot. V začetku osemdesetih let se je oblikovanje spominskih obeležij narodnoosvobodilnega boja prevesilo v konkretnjšo smer, podobno povojnemu oblikovanju. Ves čas pa sta imeli pri uresničevanju spomeniških zamisli prvo besedo kiparska in arhitekturna stroka., le v redkih primerih so pritegnili tudi slikarski delež.

Večino spominskih obeležij narodnoosvobodilnega boja na Slovenskem so postavile organizacije Zveze borcev za vrednote NOB. Sledijo jim občine oziroma država, delovne organizacije, družbenopolitične organizacije ter društva. Ponekod so spominska obeležja postavljali tudi svojci padlih. V samostojni Sloveniji (po letu 1991) so ponekod postavili skupna spominska obeležja vsem žrtvam druge svetovne vojne. Posvečena so udeležencem in sodelavcem narodnoosvobodilnega boja, žrtvam nasilja okupatorjev in njihovih sodelavcev, kolaborantom in usmrčenim v povojnih izvensodnih usmrčitvah.

Pomembno je tudi varovanje, vzdrževanje in nasploh skrb za spominska obeležja.. V prejšnji državi, v času socializma, so ustanavljali posebne komisije za spomeniško varstvo, ki so vodile in usmerjale tovrstno prizadevanje. Skrbele so tudi za materialno plat vzdrževanja, ki je bila pretežno na ramenih občin in republike, pozneje tudi samoupravnih interesnih skupnosti, v manjšem obsegu pa tudi delovnih organizacij. V sedemdesetih letih prejšnjega

stoletja so skrb za vzdrževanje spominskih obeležij NOB prevzeli tako imenovani družbeni dogovori, ki so bili običajno regionalnega značaja (npr. spomeniški kompleks Pohorskega bataljona), saj jih je podpisalo (in sorazmerno zagotavljalo sredstva) več občin. Veliko pozitivno vlogo so odigrali tudi sveti za razvijanje in negovanje tradicij NOB in spomeniško varstvo pri občinskih konferencah socialistične zveze. Izšle so tudi številne publikacije oziroma zborniki, ki so v besedi in sliki predstavili spominska obeležja na nekem območju, običajno v regiji ali občini. Za celo Slovenijo je že leta 1978 izšel obsežen (659 str.) Vodnik po partizanskih poteh, ki je urejen po pokrajinah in občinah. Uveljavili so se tudi tako imenovani patronati nad posameznimi spominskimi obeležji, s katerimi so večinoma šole ali krajevne skupnosti skrbele predvsem za urejanje okolja spominskih obeležij. Zelo priljubljeni so bili pohodi po spominskih poteh (predvsem mladih), s katerimi sta se manifestirala domoljubje in narodna identiteta ter ohranjal zgodovinski spomin. Po osamosvojitvi Slovenije se je žal veliko od zgoraj naštetega opustilo ali zanemarilo, to pa je tudi negativno vplivalo na odnos slovenske družbe do narodnoosvobodilnega boja kot najtežjega in hkrati najveličastnejšega obdobja v narodovi zgodovini.

Odnos javnosti do spomenikov je bil vedno večplasten: včasih odklonilen, drugič pritrdilen. Eni so v spomenikih iskali vsebinske, drugi likovne napake in pomanjkljivosti, tretji so jih imeli za estetsko vprašljive, četrti so jih nekritično in prav aktivistično hvalili itd. Sklenem naj z mislijo, da spominska obeležja narodnoosvobodilnega boja s svojo prisotnostjo v prostoru simbolizirajo medvojne temne in svetle dogodke, odnos do njih (in tudi do spomenikov nasploh) pa je na poseben način tudi izraz individualne in družbene pietete do tistih, katerim v spomin so postavljeni ter nekakšna zaobljuba, da ne bodo izginili iz našega spomina.

dr. Marjan Žnidarič

IZ DELA KRAJEVNIH ORGANIZACIJ ZB

Za razumevanje narodnoosvobodilnega boja med drugo svetovno vojno

V preteklem obdobju smo se v izvršnem odboru KO Ivan Zagernik-Joco posvetili osvetlitvi aktualnih družbenih razmer, ki vplivajo na razvoj sposobnosti objektivnega razumevanja le teh in tako tudi svetovnega nazora mladih generacij. Globalizacija in z njo nastala družbena in socialna problematika je prinesla veliko ekonomsko in tudi intelektualno razzlojevanje.

Na takšne razmere niso bile pripravljene generacije mladih, današnjih staršev otrok od vrtca do srednješolcev, rojene mnogo let po drugi svetovni vojni. V mnogih družinah kot osnovnih celicah družbe so teme pogovorov namenjene predvsem lastnemu napredku in drugim temam, ki zadevajo njihov materialni položaj. Pogovorov o temah, ki oblikujejo otroka v narodni samozavesti je morda premalo prostora v družinski dinamiki. Zato so mladi pri oblikovanju kritično objektivnega ocenjevanja sveta in razumevanju naše polpretekle zgodovine v veliki meri odvisni od organizacijske kulture šol v celotni vertikalni javnega šolstva, pouka zgodovine in družbeno moralne vzgoje.

Skrbi nas prevelika apatija za vključevanje mladih delovno aktivnih generacij, ki se kaže ob volitvah. Saj tako odločanje o številnih družbeno ekonomskih in socialnih vprašanih prepuščajo tistim, ki so že hote ali nehote v spregi s kapitalom, tudi tujim. Vezano s tem problemom nas skrbi, da v takih razmerah ne opazijo, da čas dela svoje in da tako »revizorji«
naše polpretekle zgodovine na vse načine delujejo za rehabilitacijo kolaboracije med drugo svetovno vojno s fašističnimi okupatorji. Z nenehnimi prirejenimi argumenti

zavračajo zgodovinsko resnico, da je NOB bila na strani zmagovitih sil že od prvih dni okupacije.

Na to dejstvo bi morali biti kot majhen, Slovenski narod ponosni in še več, v tem bi morala biti narodova veličina v družbi drugih evropski narodov! Zato smo v preteklem letu na skupščini KO sprejeli posebno resolucijo, naslovljeno na ZB NOB Slovenije, z namenom, da jo posredujejo pristojnemu Ministrstvu za šolstvo in šport.

Resolucija

Ob vse bolj opaznem omalovaževanju pomena narodno osvobodilnega boja za obstoj slovenskega naroda, smo priča premajhne zainteresiranosti vključevanja mlajših generacij potomcev partizank in partizanov v vrste združenj borcev. Hkrati se s strani desnih političnih strank permanentno blati herojstvo slovenskih partizanov. Preko njihovih medijev prikazujejo kolaborante kot žrtve borcev NOB. S tem uspešno ustvarjajo meglo, v kateri so mnogi, tudi potomci borcev umolknili ter se odločili za neaktivnost pri nujno potrebnem dokazovanju resnice o pomembnosti narodno osvobodilnega boja. V tej situaciji ni mogoče mladim rodovom prepoznati pomembnosti narodno osvobodilnega boja, saj lahko slutimo, da v današnjih mladih družinah ne tečejo v primerni meri pogovori o naši polpretekli zgodovini. Zato bi bilo pričakovati, da so snovalci kurikula za zgodovino v osnovni šoli s cilji in vsebinami tega dokumenta zakoličili trdne temelje vsebinski obravnavi slovenskega narodnoosvobodilnega boja. Tudi s trdnimi argumenti, da je bil ta boj usodno pomemben za naš narod in da o tem ne more biti dvoma.

Ob branju kurikula za zgodovino za 7. in 8. razreda osnovne šole, na strani 23 in 24 lahko ugotovimo, da so cilji in vsebine o drugi svetovni vojni zelo ohlapno zapisani. Vsebinsko partizanski boj ni predstavljen.

Ob zastavljenih ciljih in vsebinah nas skrbi, da je interpretacija NOB lahko odvisna od učiteljevega osebnega vrednotenja pomembnosti te najbolj dramatične preizkušnje slovenskega naroda v njegovi zgodovini, ko se je v vsesplošnem ljudskem odporu moral ubraniti pred genocidom! Obstaja morda tudi časovna stiska v številu namenjenih ur, glede na zasledovanje ostalih ciljev. Zakaj nas tako skrbi kurikulum za zgodovino za 7. in 8. razred? Trinajst in štirinajst let stari učenci s svojim čustvovanjem in razumevanjem intenzivno dojemajo trenutne družbene razmere. Glede na izreden intenziven medijski pritisk na mlade, jim je potrebno zagotoviti v javnem šolskem prostoru jasna spoznanja **o pomenu OF, kot vsesplošnem ljudskem odporu ter partizanskem boju -NOB. Potrebno je jasno razmejiti od tega povojna dogajanja, ki so posledica zgodovinskega preloma in zato terjajo povsem korektno distanco od partizanskega boja in vsesplošnega ljudskega odpora.**

Razen tega bi bilo primerno, da v času, ko se v Evropi pojavljajo neofašistična gibanja, v javnih šolah učence spodbudimo k udejstvovanju v interesnih dejavnostih v katerih bi mogli razvijati socialni čut do socialno šibkih skupin družbe, ostarelih in bolnih v krajevni skupnosti, do otrok in družin drugih narodnosti in drugih kultur. Tako bi bilo mogoče slediti ponovnemu povezovanju mladih ter mladih s starejšimi v šolskem okolju ali v krajevnih skupnostih. V današnjih močno razmajanih družbenih temelji (tudi z odhajanjem mladih v tujino), bi bila nova povezovanja družbenega okolja šole več kot nujna! Ta povezovanja bi imela nov vzgojni učinek, ki bi se vraščal v šolski prostor kot nova notranja organizacijska kultura šole. Izhajajoč iz navedenega predlagamo ZB NOB Slovenije, da pri Ministrstvu za šolstvo RS dogovori sestanek s področno komisijo, ki spremlja izvajanje kurikulumov zgodovine, da nam omogoči to naše priporočilo predstaviti. Hkrati bi bil potreben pogovor o tem tudi na ravni srednješolskih kurikulumov zgodovine.

Štefka Meršnik
KO ZB Ivan Zagernik - Joco

Spominska slovesnost pri grobu talcev v Gaju - Fram

Vsako leto se spomnimo tragičnega dogodka v Gaju, ko je 16. junija 1944 na krut način izgubilo življenje petindvajset domoljubov, ki so ljubili domovino in verjeli v boljši jutri.

Vsa leta spomin na talce obudimo in ohranjamo v krogu svojcev in prijateljev v velikem številu in ga zaključimo s skupnim kosilom.

V okviru občinskega praznika Občine Rače- Fram je letošnja spominska svečanost pri grobu talcev v Gaju potekala v nedeljo, 21. junija 2020. K spomeniku se je položilo venec, cvetje in prižgalo sveče.

Fotografija: Slavko Osebik

Slovesnosti so se pridružili lovci lovske družine Fram in praporščaki, ki so zastopali društva v naši občini, Združenje ZB za vrednote NOB Maribor, KO ZB za vrednote NOB Radeče in KO ZB za vrednote NOB Hoče – Slivnica. Svečanost je bila obeležena kar z devetimi prapori.

Spominsko svečanost so pričeli lovci lovske družine Fram, ki so v tišini gozda s petindvajsetimi strelji ponazorili sovražnikovo grozovito dejanje. Po odpeti himni se je član odbora KO ZB za vrednote NOB Fram Zdravko Grafenauer v slavnostnem govoru poklonil spomenu na žrtve.

Lepi kulturni program sta z učenkami in učenci OŠ Fram oblikovali mentorici Dora Ožvald in Smiljanka Šimundža. Z lepim in ubranim petjem sta program obogatila mešani pevski zbor s prizadevno zborovodkinjo Doro Ožvald in moški pevski zbor KUD dr.Pavel Turner z zborovodjem Nenadom Petrovičem.

V imenu Krajevnega odbora ZB za vrednote NOB Radeče je udeležence pozdravil njihov podpredsednik Brane Zorec in spomnil na vzajemno povezanost obeh organizacij saj je bilo v Gaju ustreljenih kar osem njihovih domoljubov. Ob zaključku slovesnosti se je predsednica KO ZB Fram Zdenka Čretnik zahvalila nastopajočim in vsem udeležencem, ki so se kljub

razmeram, ko je bilo potrebno upoštevati zaščitne ukrepe glede COVID-a 19, spominske slovesnost udeležili v tako velikem številu. Zahvala pa je bila namenjena tudi občini Rače - Fram in njenemu županu Branku Ledineku za pomoč pri izvedbi slovesnosti.

Zdenka Čretnik, predsednica
KO ZB za vrednote NOB Fram

Izlet na Koroško

Na redni seji Izvršnega odbora KO ZB za vrednote NOB Prežihov Voranc v torek, 10. septembra 2019, smo se dogovorili za izlet na Koroško.

Izlet smo organizirali 5. oktobra 2019. Udeležili so se ga naši člani, pridružili pa so se nam tudi člani Društva izgnancev Slovenije - KO Maribor Rotovž.

Odpeljali smo se po Dravski dolini do Dravograda. Tam nam je Koroški pokrajinski muzej Slovenj Gradec posebej za nas pripravil vodenje. Ogledali smo si bivše gestapovske zapore v današnji občinski stavbi, v kletnih prostorih je urejena tudi muzejska zbirka. Tukaj je bil od začetka okupacije do 15. julija 1941 in ponovno od 21. januarja 1944 do konca vojne sedež gestapa, nemške vojaške policije za Koroško. Na ogled je pet zaporniških celic, ki so eden najbolj pretresljivih pomnikov o trpljenju naših ljudi med nemško okupacijo. Ohranjena so originalna vrata zaporniških celic, na stenah so preslikani zapisi in grafiti jetnikov. Poseben poudarek je namenjen celici 5, imenovani tudi celica smrti.

Potem smo se odpravili do gradu Bukovje. Vodnik nam je predstavil zgodovino gradu. Baročni dvorec v Bukovju pri Dravogradu je umeščen v slikovito kuliso med ravnico na desnem bregu Drave ter pohorskim gozdnim pobočjem Bukovja s skrivnostnimi razvalinami romanskega gradu Pukštanj. Baročni dvorec danes živi s pestrim kulturnim dogajanjem in spominja na njegove zgodbe vse od 18. stoletja. Kapela Matere sedme je vstopna točka na posestvo Bukovje. V dvorcu je na ogled stalna razstava o slovenski osamosvojitveni vojni 1991. Ob dvorcu je urejena tudi zasebna bukvarna in učni center z biodinamičnim vrtom.

Nato nas je pot vodila naprej do Kotelj. Peljali smo se mimo cerkve sv. Marjete in pokopališča do cerkve sv. Mohorja in do parkirišča. Od tu je vodila urejena pešpot mimo spomenika do Prežihove bajte in smo si tako ogledali Prežihovino.

V Prežihovi bajti na Preškem Vrhu je mladostna leta preživel slovenski pisatelj Lovro Kuhar – Prežihov Voranc (1893-1950). Kulturni spomenik ohranja podobo tradicionalne koroške arhitekture z lesom kot najpomembnejšim gradbenim materialom.

Dom, majhna hiška z nekaj zemlje, so bile sanje Prežihovega očeta. Mati je domu vdahnila toplino, svojo ljubezen do knjig in ljudskega izročila pa je prenesla na sinove Voranca, Lojza, Anzeja in Gustla. Tu je bil dom pisatelja, ki je s svojimi deli segel v evropski in svetovni vrh. Prežihov Voranc je prav na Preškem Vrhu, v Kotljah in koroški pokrajini našel hvaležno snov za pisateljevanje, s katerim je ustvaril literarne bisere in svetu predstavil ljubo Koroško.

Nad spominskim muzejem stoji ob nekdanjem ajdovem strnišču Prežihov spomenik, delo akademskega kiparja Stojana Batiča. Na vrhu nad domačijo stoji iz hrasta izklesan obelisk z motivom iz Prežihovih povesti.

Po kosilu smo se odpeljali na Poljano pri Prevaljah, kjer je v spomin na zadnje boje v drugi svetovni vojni urejen spominski park z osrednjim spomenikom Svobodi in miru akademskega kiparja Stojana Batiča. Položili smo venec in se poklonili s praporom.

Na poti domov nam je naš predsednik predstavil knjigo Vranov let. Ves čas izleta nas je spremljalo lepo vreme in tako smo se vračali z lepimi spomini.

Na avtobusu smo se še posebej zahvalili organizatoriki izleta **Marijani Mavsar** in našemu predsedniku KO **Ivanu Gorjupu**.

Cvetana Golob, tajnica
KO ZB Prežihov Voranc

IZ PROGRAMA DRUŠTVA DOBRNIČ

8. marec – mednarodni dan žensk

Iz pozdravnega nagovora predsednice Področnega odbora Društva Dobrnič Maribor Katice Pintarič:

»Dober dan – dober večer, lepo pozdravljeni in hvala, da ste se nam pridružili v tem lepem večeru. Letošnje leto je za nas nekaj posebnega, saj praznujemo kar nekaj dni zapored in še en tak mini jubilej.

Pred desetimi leti, torej leta 2010, smo namreč v našem mestu spet oživili okroglo mizo kot odziv na različne dogodke, predvsem v počastitev mednarodnega ženskega praznika 8. Marca. Nosilca prireditve sta PO Društva Dobrnič Maribor in Ženski forum SD Maribor.

Doslej so se v tej dvorani zvrstili številne gostje in prava je bila prav Vlasta Nussdorfer, tedaj višja državna tožilka. Takoj po družinski tragediji, ki je takrat pretresla Maribor (ko je oče ubil ženo – mater pred očmi svojih dveh mladoletnih hčerk). Sledile so znane Slovenke – Tanja Fajon, Živa Vidmar, mag. Irena Ferluga, Štefka Kučan, prof. dr. Zora Konjajev, Valerija Skrinjar Trz, dr. Vera Klopčič.

In danes je v naši sredini spet dobrodošla spoštovana Vlasta Nussdorfer, tokrat v vlogi svetovalke predsednika R Slovenije in prepričana sem, da bo pogovor z njo pod vodenjem mag. Majde Potrata zanimiv in gotovo primeren današnjemu turbulentnemu obdobju, v katerem se je znašla naša lepa dežela. Spet se odpira vprašanje kvot in možnosti vpliva žensk v organih kreiranja ter odločanja za naš lepši jutri.

Naše dogodke smo vedno obogatili s kulturnim programom uglednih izvajalcev kot so MPZ Slava Klavara, pevska skupina Kresnice, priljubljeni gledališki igralec Rado Pavalec in od leta 2018 naprej ŽPZ Nove KBM pod vodstvom zborovodkinje Petre Kozar-Bežan. Vsem se za njihov bogat prispevek zahvaljujemo. Hvaležni smo tudi ZKD Maribor in Združenju borcev za vrednote NOB Maribor, ki nas podpirata pri naših aktivnostih. Prav tako gre zahvala tudi MO Maribor, ki nam v ta namen z razumevanjem dovoli uporabo te ugledne dvorane, saj ima za nas Mariborčane poseben pomen, je namreč poročna dvorana.

In preden prevzamete besedo naši sogovornici, mi dovolite, da vam podam v razmislek še misel Oriane Fallaci: »Biti ženska je tako očarljivo... To je pustolovščina, ki zahteva veliko poguma, izziv, ki se nikoli ne konča.«

Sedaj vama, dragi tovarišici, z veseljem predajam besedo ter vsem skupaj zaželi prijetno druženje, predvsem pa trdnega zdravja.«

Poročilo o proslavi v spomin na 1. kongres SPŽZ zveze v Dobrniču, 11. oktober 2020

Društvo Dobrnič, Občina Trebnje in Združenje borcev za vrednote NOB Trebnje so tudi letos pripravili spominsko prireditev ob 77. obletnici 1. kongresa Slovenske protifašistične ženske zveze, ki je potekala 11. oktobra 2020. Spreminjajoči pogoji zaradi epidemije COVID 19 in omejevalni ukrepi so narekovali drugačno izvedbo proslave, kot smo jo predvideli v vlogi za sofinanciranje. Letos smo se morali odpovedati običajni izvedbi na prostem pred Gasilskim domom v Dobrniču, morali smo odpovedati nastop ženskega Pevskega Zbora iz Maribora, kakor tudi udeležbo učencev podružnične OŠ Dobrnič in se prilagoditi pogojem za virtualno izvedbo proslave. Kljub omejevalnim ukrepom smo v skladu z navodili NIJZ načrtovali proslavo ob navzočnosti 50. udeležencev in druženje pred Gasilskim domom. Žal so se pogoji spremenili v zadnjih dneh pred načrtovano proslavo, tako da smo morali v celoti pripraviti virtualno obliko proslave. Poleg tega je tik pred proslavo zbolela slavnostna govornica dr Zdenka Čebašek Travnik. Vse to je povzročilo odmik od načrtovanega poteka. Kulturno turistično društvo Dobrnič je prav tako odpovedalo pohod po kraku Evropske pešpoti E7, imenovanem Pot Mare Rupene.

Prireditev je potekala v Kulturnem domu Dobrnič, kjer je pred 77 leti v vojnem času potekal Prvi kongres SPŽZ. To ima poseben simbolni pomen in vsebuje sporočilo o kontinuiteti zavzemanj za ohranjanje izročila prvega kongresa. Prireditev je vodila Mojca Poredoš, ki je bila tudi scenaristka. Orisala je pomen 1. kongresa in pripravila portrete delegatk, ki so organizirale in vodile kongres v vojnem času. Najprej je vse pozdravila Majda Gazvoda, podpredsednica Krajevne skupnosti Dobrnič, nato pa jih je z odra Kulturnega doma v imenu vseh soorganizatorjev pozdravila Vera Klopčič.

Slavnostna govornica, znanstvenica in profesorica dr Vesna Leskošek je v svojem govoru orisala vlogo žensk, njihov pogum in požrtvovalnost ter poudarila pomen enakopravnega sodelovanja žensk v sodobni družbi. Glasbeni del je s svojim nastopom popestrila Lara Jankovič. Proslavo je snemal Iztok Pipan iz televizijske hiše Medvode. Proslava je bila 11. 10. 2020 v živo predvajana na spletnem portalu ZZB Slovenije, ogled pa je možen na YouTube na spletnem naslovu

<https://www.youtube.com/watch?v=Bj1UDcBpiYI>

Vera Klopčič, predsednica
Društva Dobrič

NASMEJMO SE...

Delovno področje

Partizani so zajeli deset kompletno opremljenih Nemcev. Pobrli so jim brzostrelke, opasače in pištole. Potem je prišel intendant in jim snel nahrbtnike. Vprašali so ga, kaj počne, pa jim je zabrusil:»Ne mešajte se v moje delovno področje!«

Specialist

»Naš bolničar Cene«, nam je nekoč pripovedoval kurir iz Tomšičeve, »je res specialist. Fant se namreč hudo spozna na žolčne, ledvične, zobne, možganske, srčne in kaj več še kakšne kamne.«

»Beži no!« se začudi nekdo izmed nas.

»Kje pa se je to naučil?«

»Preden je prišel k partizanom, je bil kamnosek.«

Ime

Kurir Glista je hitel mimo neke hiše, ko ga je gospodinja poklicala skozi okno:

»Polh! Ej, Polh, pridi no malo sem!«

Glista se ji približa in reče: »Jaz sem Glista, mama, ne Polh.«

»E, viš, vedela sem, da si neka žival pa se nisem več spomnila, katera!«

iz knjige Hudi časi - vedro čelo
(izbor prigod, anekdot in domislic iz NOB)

*V skladu z Zakonom o varovanju osebnih podatkov bomo vaše podatke uporabili samo za namene našega združenja.